

m e t o d i c k é **c** e n t r u m
pro muzea výtvarného umění

n á r o d n í **g** a l e r i e

v P r a z e

KONCEPCE ČINNOSTI

**METODICKÉHO CENTRA PRO MUZEA VÝTVARNÉHO
UMĚNÍ V NÁRODNÍ GALERII V PRAZE**

NA LÉTA 2017 – 2021

I. POSLÁNÍ METODICKÉHO CENTRA

Metodické centrum pro muzea výtvarného umění (MC MVU) je rozšířenou formou veřejné služby, kterou Národní galerie v Praze poskytuje pro vlastníky a správce sbírek výtvarného umění podle zákona o sbírkách muzejní povahy. Jeho celospolečenská potřeba a cíle vyplývají z „Konceptce rozvoje muzejnictví v ČR na léta 2015 – 2020“, která reaguje na cíle Státní kulturní politiky.

Hlavním posláním metodického centra je:

- ❖ přispívat k maximálnímu využívání kulturního movitého dědictví (zejména v oblasti výtvarného umění) v ČR a k jeho ochraně pro další generace;
- ❖ přispívat ke zkvalitňování profesionálních služeb, které galerie/muzea výtvarného umění poskytují veřejnosti, zvláště galerie v místech se špatnou dostupností kultury;
- ❖ přispívat ke spolupráci sítě muzejních metodických center, ustavené ministerstvem kultury, s profesními spolky a odbornými institucemi v ČR i v zahraničí;
- ❖ přispívat k mezinárodnímu dialogu a přenosu aktuálních oborových diskusí do ČR.

II. VIZE

Metodické centrum působí jako vyhledávané pracoviště v rámci sítě muzejních metodických center s jasně vymezenou a zajištěnou náplní vyplývající z potřeb muzeí výtvarného umění (galerií) a dalších vlastníků a správců sbírek výtvarného umění, s pevným začleněním v organizační struktuře Národní galerie v Praze včetně finančního rozpočtu. Poskytuje vzdělávací a informační servis vlastníků a správcům sbírek výtvarného umění v ČR, analyzuje aktuální problémy ve specializované sféře sbírek výtvarného umění, vytváří odborné podklady pro kvalifikované rozhodování muzejního managementu, státní správy i územních samospráv a podílí se na formulaci koncepčních strategií v hlavních oblastech českého muzejnictví. Svou činností vytváří integrační prostor pro jednotlivé správce sbírek výtvarného umění, kteří fungují v různých podmínkách a pod různými zřizovateli, vytváří podmínky pro výměnu zkušeností a aktivně se podílí na oborové i mezioborové diskusi o nových trendech v muzejnictví.

III. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

„Kultura je významným faktorem života občanské společnosti, který podstatnou měrou napomáhá její integraci jako celku. Přispívá k rozvoji intelektuální, emocionální i morální úrovně každého občana a plní v tomto smyslu výchovně vzdělávací (osvětovou) funkci.“¹

„Většinu činností v kultuře, zejména v péči o kulturní dědictví a v knihovnictví, lze pozitivně ovlivňovat metodickými pokyny.“²

Národní galerie v Praze (NG) jako největší státní instituce spravující výtvarné sbírky, má nejlepší odborné i technické zázemí, aby mohla plnit metodickou funkci podle všestranných potřeb ostatních sbírkotvorných galerií i dalších vlastníků a správců zapsaných výtvarných sbírek. Ve své činnosti MC MVU také navazuje na dlouholeté zkušenosti z práce oddělení regionálních galerií, které v NG fungovalo do roku 1991 a obnoveného metodického oddělení NG, jenž svou činnost zahájilo v roce 2001 se vznikem nových územních samosprávných celků.

Analýza činnosti MC za období 2012 – 2016

V letech 2012 - 2016 měl plán činnosti MC MVU nastaveny tyto hlavní cíle:

- a) *vytváření integračního prostoru pro jednotlivá muzea výtvarného umění (galerie), která fungují v různých podmínkách a pod různými zřizovateli, vytvářením informačního zázemí pro oborovou a mezioborovou diskusi o nových trendech a vytvářením podmínek pro výměnu zkušeností (best practices)*
- b) *zpracovávání metodik pro správu sbírek, jejich ochranu a různé formy interpretace a zpřístupňování veřejnosti, které budou poskytovány hlavně formou seminářů a metodických příruček, a tak napomohou k maximálnímu využívání kulturního movitého dědictví v ČR a jeho ochraně pro další generace*
- c) *analyzování problémů ve specializované sféře muzeí výtvarného umění (galerií) a vytváření odborných podkladů pro kvalifikované rozhodování muzejního managementu v oblasti využití kulturního dědictví,*
- d) *zprostředkovávání základní oborové a mezioborové komunikace s příbuznými paměťovými institucemi aktivním sledováním dění ve sféře výtvarného umění, památkové péče, archivů, knihoven a mezinárodních muzejních organizací a sledováním aktuálních trendů v dějinách umění ve spolupráci s vysokoškolskými a akademickými ústavy,*
- e) *podíl na celoživotní vzdělávání v galerijních specializacích pro galerijní pracovníky, studenty i veřejnost, které napomůže k využití nových příležitostí informační společnosti, k profesionalizaci odborných činností a k rozšiřování nabídky kulturních služeb.*

Úplné naplnění těchto hlavních cílů bylo vázáno zejména na personální posílení MC MVU o dalšího stálého zaměstnance, což se do konce roku 2016 nepodařilo. Přes tento

¹ Státní kulturní politika na léta 2015 - 2020 (s výhledem do roku 2025), IV. Důvodová zpráva, s. 5, <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>

² Státní kulturní politika na léta 2015 - 2020 (s výhledem do roku 2025), IV. Důvodová zpráva, s. 6, <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>

nenaplněný předpoklad MC MVU v rámci své kapacity poskytovalo vlastníkům a správcům výtvarných sbírek tyto služby:

- Podporovalo oborovou diskusi a přenos zkušeností organizací celkem **16 seminářů** (z toho 4 dvoudenní restaurátorské semináře ve spolupráci s *Restaurátorským institutem „Opificio delle Pietre Dure“ ve Florencii*; 2 jednodenní na téma *Bezpečnost muzejních sbírek* interpretujících příslušnou metodiku NG; 5 celodenních z toho 3 se zahraniční účastí na téma *mobility sbírek*, 4 jednodenní na téma *standardů práce v galeriích a nové koncepce rozvoje muzejnictví do roku 2020* a 1 celodenní k *muzejním spolkům a klubům přátel galerií*), 4 praktické workshopy (2 ve spolupráci s CITEM v Brně na téma *Registr sbírek výtvarného umění, přenos dat do tohoto systému z databáze DEMUS-VUM a Muzejní autority*, 2 na téma nových restaurátorských metod a čištění obrazů) a 1 kolokvium (na aktuální téma *„Státní imunita a zápůjčky kulturních statků“*).
- Informační činnost MC MVU poskytovalo zejména prostřednictvím své webové stránky (<http://www.mc-galerie.cz/>) a rozesíláním pravidelného INFOSERVISU (registrovaným zájemcům), který shrnuje aktuální informace získané monitoringem webů partnerských metodických center, různých profesních organizací a MK ČR.
- Vydávání metodik ke správě sbírek výtvarného umění zatím stagnovalo, neboť bylo podmíněno spoluprací MC MVU na víceletém projektu RG ČR *„Standardizace práce se sbírkami v galeriích ČR a způsoby jejího měření“*, který byl uzavřen až v roce 2016 a profesní diskusí k finální podobě standardů a způsobu registrace muzeí na MK, která také nebyla do konce roku 2016 uzavřena. MC MVU však náhradou zajistilo překlad a publikaci na svém webu u několika významných dokumentů a metodických manuálů vzniklých z činnosti OMC expertních skupin při Evropské komisi pro mobilitu sbírek a dalších – *„Podpora mobility sbírek – Cesta vpřed pro muzea v Evropě“*; *Závěrečná zpráva a doporučení výboru pro otázky kultury týkající se zlepšení podmínek pro podporu mobility sbírek z roku 2010*; *Praktické možnosti snižování nákladů na půjčování předmětů kulturní hodnoty mezi členskými zeměmi Evropské unie – závěrečná zpráva z roku 2012*; *Praktické možnosti snižování nákladů na půjčování předmětů kulturní hodnoty/Manuál*; *Oceňování uměleckých děl pro potřeby půjčování*.
- V rámci sledování aktuálních problémů ve sféře muzeí výtvarného umění MC MVU zpracovalo pro OMG MK ČR podklady pro plán implementace Státní kulturní politiky, připomínkovalo návrhy Koncepce rozvoje muzejnictví do roku 2020 a zpracovalo *„Analýzu veřejných služeb dle výročních zpráv institucí sdružených v Radě galerií ČR za rok 2014“*. Po přijetí Koncepce rozvoje muzejnictví v ČR 2015-2020 MC MVU iniciovalo vznik diskuse k aktuálním úkolům plynoucím z této koncepce a ve spolupráci s MK zorganizovalo výše uvedené semináře.
- Mezioborová komunikace MC MVU přivedla k participaci na projektu *„Sociální dialog v oblasti kultury a sociálních služeb“* (CZ.1.04/1.1.01/B9.00015) spolufinancovaném z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR, v rámci něhož byly zpracovány a vydány tyto studie: *„Studie ke standardům pracovních náplní a obsazování vedoucích pozic v příspěvkových organizacích“* a *„Sborník zkušeností s vedením sociálního dialogu ze zahraničních cest“*. Vlastníci a správci sbírek výtvarného umění naleznou v těchto studiích inspirační podněty v oblastech

personálního managementu v základních odborných profesích, nebo shrnutí zkušeností v oblasti muzejní problematiky ve třech západoevropských zemích – Velké Británii, Nizozemí a Německu.

- Ve sledovaném období pokračovala spolupráce MC MVU s Vyšší odbornou školou informačních služeb v Praze 4 na realizaci semestrálního kurzu o sbírkách výtvarných děl pro studenty 2. ročníku oboru Služby muzeí a galerií, MC pro tyto studenty také zajišťovalo odbornou praxi. MC MVU rovněž, byť v menší míře, pracovalo s vybranými dobrovolníky, kteří projevíli zájem pracovat v NG. Specializované kurzy pro galerijní pracovníky se však zatím realizovat nepodařilo, zejména z důvodu zpomalení postupu přípravy metodiky a standardů.

IV. KLÍČOVÍ PARTNEŘI MC MVU

4.1 Ministerstvo kultury ČR (MK ČR)

- zřizovatelská funkce vůči NG;
- MC MVU spolupracuje na analýzách profesních problémů v galeriích v oblasti muzejní legislativy, účastní se práce specializovaných komisí.

4.2 VEDENÍ A ODBORNÁ PRACOVNÍŠTĚ NÁRODNÍ GALERIE

- MC MVU jako organizační a ekonomická jednotka NG podléhá rozhodnutím vedení NG;
- MC MVU spolupracuje s dalšími sekcemi a odbornými odděleními NG při poskytování kvalifikovaných informací o správě sbírek, formulaci metodik, jsou realizátorem specializovaných konzultací a služeb pro krajské galerie a muzea;
- potenciál k dalšímu zkvalitňování a rozšiřování nabídky metodického centra.

4.3 SÍŤ MUZEJNÍCH METODICKÝCH CENTER

- MC MVU jejich weby a další výstupy využívá jako zdroj informací;
- potenciál spolupráce při rozvoji správců sbírek výtvarného umění, příprava společných projektů;

4.4 PROFESNÍ UNIE A SPOLKY - ČESKÝ VÝBOR ICOM³, AMG⁴, RG ČR⁵

- spolupráce s MC MVU v koncepčních otázkách oboru a muzejnictví, nositelé řady grantových projektů, na jejichž realizaci se může podílet i MC MVU;
- potenciál poskytovat analýzy činností, služeb a potřeb muzeí výtvarného umění, platforma pro mezioborovou komunikaci a výměnu informací;

³ ICOM (International Council of Museums) - mezinárodní profesní nevládní organizace se statutem konzultanta UNESCO

⁴ Asociace muzeí a galerií České republiky (AMG) je nevládním neziskovým spolkem - dobrovolným profesním svazem muzejních institucí a osob činných v oboru. Byla založena muzejními pracovníky v roce 1990.

⁵ Rada galerií ČR (RG ČR) je profesní neziskový spolek sbírkotvorných muzeí umění (galerií), které sdružuje za účelem koordinace jejich činnosti při tvorbě, správě, ochraně a zveřejňování uměleckých sbírek jako nezcizitelné součásti národního kulturního dědictví. Ustavující sněm RG se konal v březnu 1992.

- ČV ICOM jako konzultant a zdroj mezinárodních muzejních standardů;

4.5 DALŠÍ PROFESNÍ ORGANIZACE A SPOLKY SPRAVUJÍCÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ

- Spolupráce s příbuznými organizacemi spravujícími zejména movité kulturní dědictví jako např. Národní památkový ústav (NPÚ), Národní archiv ČR (NA ČR), Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) – zejména výměna zkušeností a metodik a vzájemné konzultace.

V. HLAVNÍ CÍLOVÉ SKUPINY MC MVU

5.1 Vlastníci sbírek výtvarného umění v CES⁶

- MC MVU nabízí poradenství ke správě sbírek výtvarného umění podle zákona o sbírkách muzejní povahy a dalších předpisů a metodik, možnost poskytování informací o změnách v legislativě, o grantech a projektech v rámci ČR a dalších možných finančních zdrojích v EU, praktické oblasti vedení sbírkové evidence, ochrany a preventivní konzervace výtvarných sbírek a mobility sbírek;

5.2 Odborní pracovníci z muzeí výtvarného umění v ČR

- MC MVU nabízí informace o zákonech a předpisech (zvláště nové legislativě) majících vztah k muzejní práci, o správě sbírek, organizuje odborné semináře, zpracovává metodiky a standardy práce, zprostředkovává specializované konzultace, podílí se na vybraných aktivitách jiných organizací;
- chce nabídnout větší prostor pro výměnu a zhodnocení osobních zkušeností muzejních pracovníků tzv. best practices, ukázky praktických postupů ve vybraných činnostech souvisejících se správou a péčí o výtvarné sbírky, kvalifikované informace o mezioborovém dění, nových trendech v muzejnictví a správě sbírek a možnost dalšího odborného vzdělávání;

5.3 Management galerií a muzeí spravujících výtvarné sbírky

- MC MVU chce mapovat obecné problémy muzeí spravujících výtvarné sbírky, poskytovat metodiku ke správě sbírek, analýzy odborné problematiky, informace o nové legislativě, o grantech a projektech v rámci ČR, EU;

5.4 Studenti umělecko-historických a kurátorských oborů

- MC MVU chce poskytovat všestranný obraz o různorodé práci v muzeu umění spravovaném podle zákona 122/2000 Sb., základy praktických dovedností spjatých s provozem galerie a možnost realizování studentské praxe;

5.5 Krajští a obecní úředníci pro kulturu

- MC MVU chce tvořit komplexní obraz o poslání a úkolech jimi zřizovaných muzeí spravujících výtvarné sbírky, poskytovat metodiku a kvalifikované informace o odborné činnosti a nových trendech v oboru.

⁶ CES = Centrální evidence sbírek na MK ČR, zápis je podmínkou pro uznání muzejní sbírky podle zákona č. 122/2000 Sb.

VI. HLAVNÍ CÍLE A PRIORITY ČINNOSTI MC MVU NA ROKY 2017 AŽ 2021

6.1 Cíl 1. – Rozvoj kvalifikované péče o výtvarné sbírky

Tento hlavní cíl shrnuje základní poslání metodického centra podle formulací aktuální Koncepce rozvoje muzejnictví v ČR do roku 2020 – zejména bodu 3.2.5. *Zlepšení systematické odborné péče o sbírky muzejní povahy a účinnější podpora prezentace kulturního dědictví* a vymezuje jej v rámci výtvarných sbírek.

- Příprava specializovaných seminářů a školení na vybraná témata, která vyplynula z požadavků odborné veřejnosti a jednotlivých cílových skupin. Týká se různých oblastí práce s výtvarnou sbírkou, pravidel pro restaurování, konzervaci, preventivní konzervaci, ukládání, bezpečnostní aspekty u výtvarných sbírek a jeho záměrem je postupné sjednocování rozdílných praxí v galeriích, muzeích a památkové péči.
- Analýza dostupných metodik, příprava praktických kurzů a školení pro různé kategorie odborníků pracujících s výtvarnými sbírkami (např. kurátory sbírky, správce deponií, registry), které budou provozovány v nově vybaveném školicím centru v rámci prostor MC MVU a budou shrnovat předpisy a metodické předpoklady této práce, ale i praktické aspekty jednotlivých činností (např. jak správně manipulovat s výtvarnými sbírkovými předměty, na co nezapomenout při organizaci výstavy, jak správně zabalit či adjustovat a rámovat umělecká díla).
- Galerie/muzeum jako přátelské pracoviště – zmapování všech aspektů problematiky (přístupnost a otevřenost pro různé cílové skupiny, standardy dostupnosti pro občany s různými handicap, komunikační a informační systémy v kulturní instituci atd.), zejména s důrazem na Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, Akční plán inkluzivního vzdělávání, Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením atd.

6.2 Cíl 2. – Metodiky a standardy práce se sbírkami výtvarného umění

Tento cíl vychází ze Státní kulturní politiky a je zaměřen zejména na implementaci pravidel po vzniku Registru veřejných muzeí a galerií a Národní sítě muzeí (viz bod 3.2.2 a 3.2.3 Koncepce rozvoje muzejnictví) a zpracování potřebných metodických manuálů, jejich vytvoření bude doprovázeno i workshopy a semináři.

- Vytvoření graficky jednotné řady metodik, která bude mapovat různé aspekty práce s výtvarnými sbírkami, péče o ně a jejich zpřístupňování veřejnosti (ve spolupráci s odbornými pracovišti NG a externími experty), které se stanou výukovými podklady pro kurzy v MC MVU.
- Vytvoření manuálu, který popisuje základní aspekty práce v muzeu výtvarného umění z hlediska správy a péče o tyto sbírky pro potřeby garantů veřejné služby.
- Problematika autorského práva ve vztahu k muzejním sbírkám výtvarného umění a organizace seminářů a workshopů na toto téma.

- Zmapování problematiky akvizic a vyřazování sbírkových předmětů výtvarného umění ve státních sbírkách.
- Spolupráce na projektech muzejních metodických center, profesních spolků a dalších pracovišť na tato témata.

6.3 Cíl 3. – Mobilita sbírek a předmětů kulturní hodnoty

Tento cíl je pokračováním úspěšného programu MC MVU z minulého období, který bude rozšířen i o problematiku mobility předmětů kulturní hodnoty.

- Rozpracování vybraných evropských konceptů mobility sbírek pro české prostředí a další zahraniční příklady dobré praxe, příprava seminářů a workshopů na aktuální témata.
- Zmapování praktických problémů souvisejících s realizací stěhování depozitářů a nezbytné úkony a kroky související s přípravou evidenční logistiky atd.
- Podchycení příkladů dobré praxe v této oblasti v rámci muzeí v ČR.

VII. SCHÉMA ČINNOSTÍ MC MVU V KALENDÁŘNÍM ROCE

Toto schéma vychází z nové metodiky vykazování roční činnosti metodických center, které připravilo ministerstvo kultury.

7.1 Metodická činnost

MC MVU zhodnotí své dlouholeté zkušenosti a dobrou praxi odborné správy ve státních galeriích – muzeích umění vytvořením graficky jednotné řady metodických materiálů a standardů dobré praxe v oblasti sbírek výtvarného umění např. „*Manuál kurátora výtvarných sbírek*“, „*Jak správně zarámovat obraz*“, „*Jak správně připravit výpůjčku na výstavu*“.

7.2 Konzultační a poradenská činnost

Podle požadavků vlastníků a správců sbírek výtvarného umění a různých profesních organizací bude MC MVU poskytovat odborné konzultace a stanoviska k aktuálním problémům.

Podle aktuálních nominací se bude se podílet na činnosti poradních orgánů MK.

7.3 Věda a výzkum, publikační činnost pracovníků MC

MC MVU aktuálně není zapojeno do žádného vědeckovýzkumného projektu, bude se však aktivně účastnit konferencí, které se svým předmětem budou dotýkat činností MC a pořadatelé zařadí příspěvky do programu.

7.4 Informační technologie

MC MVU samostatně nevyvíjí ani neudrhuje žádný softwarový nebo databázový systém, ani takovou aktivitu neplánuje.

7.5 Organizace akcí

MC MVU bude pokračovat v organizaci seminářů, workshopů a vzdělávacích akcí (v nově zbudovaném školícím centru) zejména ve třech hlavních okruzích své činnosti: Kvalifikovaná péče o výtvarné sbírky; Standardy práce se sbírkami výtvarného umění;

Mobilita sbírek a předmětů kulturní hodnoty. Bude reagovat na aktuální potřeby oboru.

7.6 Ediční činnost

MC MVU zatím nevyvíjelo vlastní ediční činnost, nyní zahájí vydávání ucelené řady metodik a případně sborníků ze seminářů (podaří-li se centrum posílit personálně).

7.7 Poskytování informací /dokumentační činnost

MC MVU bude pokračovat v obsahovém naplňování webové stránky MC, v pravidelném rozesílání INFORSERVISU MC registrovaným zájemcům a zpřístupní nově budovanou příruční knihovnu pro veřejnost.

7.8 Vzdělávání realizované pracovníky MC

MC MVU v rámci svého nově vybudovaného školícího centra bude organizovat specializovaná školení zejména na oblast zlepšení kvalifikované péče o sbírky výtvarného umění a standardů práce se sbírkami. Dále bude pokračovat podle poptávky ve spolupráci s vyššími odbornými školami na realizaci specializovaných kurzů o sbírkách výtvarných děl a o práci v muzeích.

7.9 Ostatní

MC MVU se bude podílet na plnění úkolů zadaných MK ČR, případně jinými subjekty, které MC vyzvou ke spolupráci.

VIII. FINANČNÍ ZDROJE

Od roku 2017 došlo ke změně financování metodických center, jejich činnost je zajišťována na základě schválené střednědobé koncepce a ročního plánu činnosti center přímo účelově určenými prostředky v rozpočtu instituce.

Národní galerie na aktivitách centra participuje kompletními mzdovými náklady na stálého zaměstnance MC MVU. Dále se NG finančně podílí na běžném provozu kanceláře a školícího centra MC MVU.

IX. MONITORING PLNĚNÍ A EVALUACE ČINNOSTI MC MVU

Metodické centrum každoročně zpracovává na základě své střednědobé koncepce dílčí roční plán činnosti. Závěrem kalendářního roku pak metodické centrum na MK ČR předkládá roční vyúčtování a hodnocení své činnosti. Toto hodnocení je od roku 2016 předkládáno v jednotné osnově ve slovním komentáři a s přílohovou tabulkou, která přes rozdílnost v cílech a rozsahu metodického působení jednotlivých muzejních metodických center umožní MK ČR sestavovat souhrnný přehled kvantifikovaných údajů o činnosti metodické sítě a jednotlivých center.

Činnost MC MVU je pravidelně prezentována rovněž ve výroční zprávě NG.

MK ČR také každoročně organizuje setkání všech muzejních metodických center, na němž každé z center prezentuje svou činnost za uplynulé období. Tato setkání jsou nejen prostorem pro porovnání činnosti jednotlivých metodických center, ale také vytvářejí prostor pro rozvoj spolupráce mezi nimi.

Na vybraných akcích MC MVU provede dotazníkový průzkum spokojenosti respondentů.

Praha 15. 3. 2017

Zpracovala: PhDr. Dagmar Jelínková